

Een mooie natuurlijke boom en niet zo'n stijve hark, waar boomkwekerijen vol mee staan

Boomambassadeur Johan Canoot kiest de steel- of fladderiep vanwege het natuurlijke karakter en de bijzondere natuurwaarde

'Ik heb geen echte favoriete boom,' meldt Johan Canoot, ontwerper in dienst van de gemeente Maastricht. 'Hoogstens een voorkeur voor natuurlijk groeiende bomen en niet voor die stijve harken die je steeds meer ziet staan bij kwekers. Maar als ik moet kiezen, kies ik die *Ulmus laevis* vanwege het bijzondere verhaal dat aan deze boom vastzit.'

Auteur: Hein van Iersel

Net als overal in Nederland en België stond Maastricht voor het uitbreken van de iepenziekte vol met iepen. De iep was een belangrijke boom op het platteland rondom Maastricht. De boom groeide daar goed en produceerde daarnaast ook nog eens prima hout. Toen de iepenziekte uitbrak, veranderde dat beeld heel snel. Bijna alle iepen verdwenen. Met één uitzondering: een tweetal iepen die op een steile helling direct aan het riviertje de Jeker staan. Hoe het kon dat alleen deze bomen niet werden aangetast, wist of realiseerde zich op dat moment eigenlijk niemand. De steel- of fladderiep is van nature resistent tegen iepenziekte. Eigenlijk is de boom helemaal niet resistent. Dat betekent dat, als je de fladderiep kunstmatig ziek maakt, deze wel degelijk ziekteverschijnselen krijgt. In de natuur gebeurt dat echter niet. Gewoon omdat de iepenspintkever, die de ziekte in de natuur overbrengt, de boom klaarblijkelijk niet op zijn menu heeft staan.

Onder boomkwekers is *Ulmus laevis* nooit heel populair geweest. De fladderiep is een boom met een eigen karakter, eigenzinnig zelfs, een 'rotboom', als diezelfde kwekers een zeldzaam moment eerlijk zijn. Wanneer je een fladderiep aanplant, gaat hij zijn eigen gang en dat is zelden recht omhoog.

Daarom wordt, of liever gezegd 'werd', de boom weinig aangeplant door kwekers.

Steel- of fladderiep

Wanneer ik met Johan Canoot een korte wandeling maak door het Jekerdal naar de twee monumentale fladderiepen die moeiteloos de laatste uitbraak van iepenziekte hebben overleefd, zie je meteen waarom het niemand opviel dat het hier om een andere soort gaat dan de 'gewone' Hollandse iep. De boom is, half mei inmiddels, uitgebloeid en daardoor is ook het belangrijkste kenmerk verdwenen van de boom. Als in het vroege voorjaar een iep gaat bloeien, komt uit de bloemknop een propje kleine bloempjes die geen of een verwaarloosbaar steeltje hebben. Bij de steel- of fladderiep is dat anders. Deze bloemen zijn geplaatst op een duidelijk steeltje en bungelen sierlijk in de wind. De bloemen op een steeltje zijn niet het enige onderscheidende van de fladderiep. Ook het blad is anders. Het blad loopt veel schuiner weg dan dat van andere iepen. Maar hiervoor geldt de Cruijffiaanse wijsheid: je ziet het pas als je het doorhebt.

De bloemen van de iep zijn tweeslachtig en worden door de wind bestoven. De fladderiep

Deze dagvlinder staat op de rode lijst en tot 2012 waren er slechts twee vindplaatsen bekend

komt van nature voor in Midden- en Zuid-Europa. De bomen die aan de oever van de Jeker staan, zijn volgens Canoot overigens aangeplant en waarschijnlijk geen natuurlijke zaailingen.

Als ik voor de bomen sta, is het meteen duidelijk wat de Maastrichtse groenontwerper bedoelt met bomen met een natuurlijke uitstraling. Dit zijn echt giganten, die ontzag afdwingen in hun omgeving,

Johan Canoot

en geen gecultiveerde laanbomen. Canoot ziet het als een groot gemis dat er zo weinig aandacht is voor natuurlijke bomen en ik begrijp helemaal wat hij bedoelt wanneer ik iets later met hem door een Maastrichts stadspark wandel dat vlak voor de oude stadsmuren is gelegd. 'Ik wil hier niet de bekende gecultiveerde vormen van bijvoorbeeld de linde of de esdoorn aanplanten, maar zoek, als hier iets vervangen moet worden, naar bomen met een natuurlijke uitstraling.' En dat is gelukt. Het is fantastisch zonnig weer op de dag dat ik Maastricht bezoek, en het hele stadspark toont zich in een overweldigende orgie van duizenden tinten groen. Ook botanisch gezien kom je in het oude park dat vol staat met monumentale bomen, niets tekort. Heel bijzonder is bijvoorbeeld de *Sophora japonica* 'Harry van Haaren'. Volgens Canoot is dit de grootste Japanse honing- of tempelboom van zijn soort in heel Nederland. Hoelang dat nog blijft, is overigens

Rechts het blad van de fladderiep, links de gewone Hollandse.

de vraag. De boom begint te verslijten; daarom is aan de overkant van de straat alvast zijn opvolger geplant. In Maastricht is dendrologisch sowieso het nodige te zien. Als ik later met Canoot naar een tweede opstand van fladderiepen bij het provinciehuis ga kijken, wijst de ontwerper mij her en der een aantal dendrologische bijzonderheden aan die het afgelopen jaar zijn aangeplant. Om dat nog eens te benadrukken, haalt Canoot uit de zak van zijn jekker een verformfaaid aantekenbriefje met daarop de score van zijn laatste boomkwekerijsafari's.

Bij het provinciehuis aangekomen toont de fladderiep zich ook in zijn andere gedaante. Hier geen wilde, natuurlijke uitstraling, maar strakke goed gevormde laanbomen in een brede groenstrook. De bomen staan er nu ongeveer drie jaar, maar hebben zich volgens Canoot goed ontwikkeld. Die 'rotboom' is klaarblijkelijk toch op te voeden, want de bomen die hier staan, geef ik meteen vijf sterren.

De fladderiep is een boom met een eigen karakter, eigenzinnig zelfs, een 'rotboom', als boomkwekers een zeldzaam moment eerlijk zijn

Rotboom

Het is een goede gewoonte dat het verhaal van de boomambassadeur wordt aangevuld met het verhaal van een kweker die de boom kweekt. Dat is nog niet zo makkelijk. Ik neem eerst contact op met een aantal kwekers die zich gespecialiseerd hebben in bomen van autochtone herkomst. Daar heb ik weinig succes. Iedereen kent de soort en weet dat deze populairder aan het worden is, maar heeft nog geen jarenlange ervaring met de kweek. Het bevestigt de opmerking van Canoot dat hij al jaren tegen kwekers roept dat ze de boom grootschaliger moeten opzetten. Iemand die dat

*Jonge aanplant van *Ulmus laevis* met op achtergrond een veteran.*

wel doet, is Dion Voskens van Staatsbosbeheer. Staatsbosbeheer heeft het afgelopen jaar door het hele land ongeveer 50.000 fladderiepen aangeplant in wildsingels en bij de nieuwe aanplant van bossen. Daarnaast kweekt de organisatie in regie jaarlijks ook een paar honderd laanbomen van de soort. Toevallig zijn de iepen die voor het provinciehuis geplant zijn, ook afkomstig van Voskens. Volgens Voskens is het inderdaad lastig om van de natuurlijk groeiende fladderiep een mooie laanboom te maken. Als spil heeft de soort de neiging om 'linksaf' te slaan en daarom moet hij echt opgevoed worden. Boomkwekers kiezen daarom volgens Voskens liever voor de iepen-

cultivars die meteen rechtdoor naar boven gaan, zoals bijvoorbeeld *Columella*. Voskens meldt daar meteen bij dat het uiteindelijk ook wel vanzelf goed zal komen. De monumentale iepen die her en der in het land verspreid staan, hebben uiteindelijk wel een goed ontwikkelde kroon gekregen en dat waarschijnlijk zonder veel hulp van boomverzorgers of kwekers. Een andere kweker die veel ervaring heeft met de fladderiep, is Frowein Export uit St. Agatha bij Cuyk. Sybe Frowein vindt het allemaal wel meevallen dat de boom zo lastig is. Dat zou mede kunnen komen doordat hij de boom, anders dan Staatsbosbeheer, van een Duitse herkomst kweekt.

Blad van de Fladderiep met op achtergrond de Jeker.

Het verslag van een dendro-safari.

Iepenpage

Dat Maastricht de fladderiep zo veelvuldig heeft aangeplant, heeft niet alleen te maken met het zwak van Canoot voor deze inheemse iep, maar ook met de natuurwaarde van de boom. In Zuid-Limburg komt van nature de iepenpage voor. Deze dagvlinder staat op de Nederlandse rode lijst van beschermde vlinders en tot 2012 waren er slechts twee vindplaatsen van deze vlinder bekend, in een park in Heerlen. Maar, zoals wel vaker het geval is wanneer je goed gaat zoeken, blijkt dat de vlinder op meer plaatsen voorkwam, waaronder ook in Maastricht in de wijk Heugem. Volgens Vlindernet, de website van de Vlinderstichting, komt het beestje in Zuid-Limburg nu op tientallen plekken voor en wordt het buiten Limburg ook gevonden in de Achterhoek en in Eindhoven.

De vlinder legt zijn eitjes op de buitenste twijgen van de boomkruin van de iep, de waardplant van de vlinder. De soort overwintert dan als ei en komt

pas als rups tevoorschijn op het moment dat de boom begint te bloeien. Jonge rupsen eten van de bloemknoppen van de waardplant; grotere rupsen leven op of onder de bladeren. Begin juli verpopt de iepenpage zich.

Om de iepenpage meer ruimte te geven, is fladderiep ook aangeplant in het Jekerpark, een door Canoot ontworpen park dat als het ware mee-meandert met de loop van de rivier. Regelmatig zijn fladderiepen te vinden, afgewisseld met andere inheemse bomen die belangrijk zijn voor de voortplanting van de vlinder, zoals lindes.

Be social

Scan of ga naar:

www.Boom in Business.nl/artikel.asp?id=23-5933